

ביאורים

המהר"ל חותם את הפרק העוסק בענייני הקרבנות. חז"ל אמרו שלולא המעמדות לא היו שמים וארץ מתקיימים, דהיינו - שבלי הקרבנות והזכרת עניינם, עם ישראל עלול חלילה לעבור מן העולם אם יחטא. לפי זה יש לשאול מה הקשר בין קיום העולם לאחר חטא לבין קיום שמים וארץ? המהר"ל מתרץ שעניינם של הקרבנות הוא הדבקות של הנבראים בבורא, וביטוי לכך שכל המציאות היא ממנו, ותלויה בו. דבקות מתמדת זו עומדת ביסוד בריאתו של העולם. העולם כולו נברא לכבודו של הבורא, ודבקות הברואים בבורא עומדת ביסודו. לכן הקרבת הקרבנות, כמו גם העיסוק בקריאה ובלמוד פרשיות הקרבנות שבתורה, נותנים קיום לשמים ולארץ, וממילא מתקנים את החטאים בשורשם, וגורמים לכך שגם אם יהיו בעולם מציאויות של חטא - הוא לא ייהרס. הוא מסיים בכך שהקב"ה יכול היה אמנם לגרום שהמציאות תבטא מעצמה את דבקותה בבורא, אולם הוא רצה לזכות אותנו להיות אלה שמגלים במעשינו, דרך הקרבת הקרבנות, את המציאות הזאת בפועל.

הרחבות

• מסירות הנפש שבקרבנות

אמר לו: במה אדע? אמר לו: קחה לי עגלה משלשלת. המהר"ל מביא את דברי חז"ל, שלפיהם ברית בין הבתרים היא המקור לעבודת הקרבנות. המלבי"ם בפירושו לתורה מסביר את משמעות דבריהם: "פירושו במדרש... שזכות מה שמסרת את עצמך להשרף על כבוד שמי והוא מתמיד בקרבנות (מסירות הנפש ממשכיכה להתקיים בקרבנות), שעניין הקרבן הוא שיחשוב החוטא שהוא המוסר את עצמו להשחט ולהקרב על דבר כבוד שמו, רק שהשם מקבל גוף הבהמה תחת גוף האדם, ומחשיב מחשבת המקריב שיחשוב שהוא הוא העולה כליל על האש, כאלו הקריב את עצמו ונשרף בפועל, אחר שכבר היה זה בפועל במקור מחצבתו שמסר נפשו לכבשן, וכל מה שנעשה בהשורש נחשב כי נעשה גם בהענפים ותולדותיו אשר יוליד" [בראשית טו, טז].

המלבי"ם מסביר שהקרבנות הם המשך ישיר למסירות הנפש של אברהם אבינו, שהשליך עצמו לאש למען כבוד ה'. כלומר, מטרת הקרבנות היא שהמקריב יחשוב שמקריב את עצמו לה', והוא הוא הנשחט והנשרף, אלא שהקב"ה מקבל את הבהמה במקומו. רצונו להקריב את עצמו על המזבח נחשב לפני הקב"ה כאילו הוקרב ממש, וכאילו מסר נפשו על כבוד ה'. במבט מעמיק, המקריבים קרבנות (או האומרים את פרשיות הקרבנות) בכל הדורות באמת מסרו (ומסירים) נפשם. במעשה מסירות הנפש של אברהם אבינו הוטבעה תכונה שורשית זו בנפש, ומאז נמצאת אצל צאצאיו בכל הדורות.

לעילוי נשמת אברהם אפיס בן משה הלוי ע"ה

ולכן ישראל דבקים בקב"ה ואינם נפרדים ממנו, הבן דברים אלו. על כן כל זמן שישראל עוסקים בקרבנות, הקב"ה מוכן להם חטאם, ואף אם יחטאו, באמצעות הקרבנות הם שבים, והריחוק שנגרם כתוצאה מן החטא מתבטל. וכן כאשר בית המקדש אינו קיים, והם עוסקים בהלכות קרבנות וסדר קרבנות, אז הקרבנות הם השבת הנברא אל הבורא כמו שבארנו, וכך תורת הקרבנות היא סדר של השבת הנברא אל הבורא. וכמו שמכפר הקרבן במעשה, כך מכפר להם בסדר הקרבנות, שגם סדר הקרבנות הוא סדר ההשבה של הנברא אל הבורא. וזה כפרת החטא. לכן אם לא היו מעמדות הקרבן, לא היו הנבראים יכולים להתקיים. כי הנבראים מצד עצמם בלא דבקות בבורא אין להם קיום, וביכולת לשוב אל ה' יש להם קיום, כמו שבארנו למעלה. כי העולם עומד על העבודה, כמבואר בפרק מז ובמקומות נוספים.

התבאר לך, שאין הקרבנות ראויים אלא לישראל, מפני שהם נבראו 'מעצמות יתברך והם שנבראו בראשונה. כל נברא חוזר למקורו, ומפני זה ציווה הקב"ה להקריב לו קרבן. אין צורך שהאדם יקריב את עצמו, אלא להורות שהנבראים שבים אליו, תלויים במי שהוא נותן להם את קיומם. מפני זה נקרא הקרבן: לחמי ואשי, מהטעם שהתבאר. כיון שהוא יתברך הכל, וכל הנמצאים שבים להדבק בו, משום כך הוא אינו חסר. ואף על פי שכל הנמצאים בהכרח שבים אל ה', שהרי כל הנמצאים נמצאו ממנו, בכל זאת ציווה בהקרבנות הקרבן כדי לזכות את האדם שיעשה הוא מעשה בפועל כדי להדבק בבורא. ואין להאריך עוד בזה, בדברים אלו שהם עמוקים מאד מאד.

[מעמדות - האדם שעומד בשעת הקרבת קורבנו. תיניח - תנוח דעתך, מובן הדבר. ליה למימר - לו לאמר. מה - מסוים.]

ויפרק בני העיר (מגילה לא, ב): אמר רבי יוסי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנגאמר (בראשית טו, ח): ויאמר אברהם אל ה' במה אדע כי אירשנה? אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: שפני בני חס ושלום חוטאים לפניך ואתה עושה להם פאנשי דור המבול ופאנשי דור הפלגה? אמר ליה: לאו. אמר לו: במה אדע? אמר לו: קחה לי עגלה משלשלת. אמר לפניו: תיניח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקורין בהם מעלה אני עליהם פאלו הקריבו לפני קרבן, ואני מוחל להם על כל עוונותיהם, עד כאן. ויש לתמה, שאם בא לומר שבשביל הקרבן מכפר להם השם חטא שלהם, אם כן למה ליה למימר שאלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, דמה ענינו לזה שלא נתקיימו שמים וארץ? אבל הפרוש: שיהיה ירא אברהם כי יתרחקו בניו מן השם יתברך בסבת חטאם, ויהיה עושה להם כמו שעשה לדור המבול ודור הפלגה, שבשביל חטאם נתרחקו מן השם יתברך ונדחו ממנו יתברך. אמר שבשביל הקרבנות, שהם השבת העלול אל עלתו, אי אפשר שיהיה נעשה להם כמו שנעשה לדור המבול ודור הפלגה, שהם נתרחקו מן העלה, וישראל מפני שראוי לישראל הקרבנות, מפני שהם עלולים בעצמם, וכל עלול כמו שבא ממנו יש לו השבה אל עלתו ולא יתרחקו. כי אף אם מתרחקים ממנו שבביל חטא מהו? במקרה, מפל מקום פאשר הקרבן הוא השבת העלול אל עלתו, הרי ישראל הם אל השם יתברך ואינם נפרדים ממנו יתברך, ותבין דברים אלו. ולפיכך כל זמן שעוסקים בקרבנות הקדוש ברוך הוא מכפר להם חטאם, שאין מגיע להם הרחקה מן השם יתברך על ידי חטא, כי במה שיש להם השבה אל העלה הוא סלוק וכפרת הרחוק שגורם החטא. וכן אם אין בית המקדש קיים והם מתעסקין בהלכות קרבנות וסדר הקרבנות, שהקרבן הוא השבת העלול אל עלתו במעשה כמו שהתבאר למעלה, וכך התורה של הקרבנות הוא סדר השבת העלול אל העלה, וכמו שמכפר להם על ידי הקרבת הקרבן במעשה, כך מכפר להם על ידי סדר הקרבנות, שיש בישראל שהם עלולים מן השם יתברך הכנה וסדר השבת העלול אל העלה, וזהו כפרת חטא. ולפיכך אם לא היה מעמדות הקרבן, לא היה קיים אל כל הנמצאים, שאין הנמצאים בצד עצמם יש להם קיום כלל, רק שהם עומדים בו יתברך ואינם נפרדים מאתו יתברך. ובמה שהם שבים אל השם יתברך, יש להם קיום, וכמו שנתבאר למעלה. כי העולם עומד על העבודה, כמו שהתבאר בפרק שירה ובפאר מקומות.

ומעשה התבאר לך כי לא היו הקרבנות ראויים אלא לישראל, במה שהם עלולים 'בעצם ובראשונה מן השם יתברך, וכל עלול כמו שבא מן העלה יש לו השבה אליו. ומפני זה צוה להקריב לו קרבן, כי לא צריך השבה גמורה, שיקריב עצמו אליו לגמרי, רק הוראה שהנמצאים שבים אליו, תלויים במי שהוא נותן קיומם. ומפני זה נקרא: אשי, לחמי, מטעם אפר התבאר. כי פאשר הוא יתברך הכל, וכל הנמצאים שבים אליו, הרי הוא בלתי חסר. ואף על גב שכל הנמצאים בודאי שבים אל השם, שכל עלול תולה בעלתו. חפץ הוא יתברך לזכות האדם שהוא יעשה זה בפועל שלו. ואין להאריך בזה עוד, באלו דברים העמקים מאד מאד.

אף שהנברא בהכרח שב לבורא, ציווה על קרבנות כדי שיזכה האדם במעשה שלו

בפרק בני העיר: אמר רבי אמי: אלמלא מעמדות לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: 'ויאמר ה' אליהם במה אדע כי אירשנה', אמר אברהם לפני הקדוש ברוך הוא: רבנו של עולם! שמא חס ושלום ישראל חוטאים לפניך ואתה עושה להם כדור המבול וכדור הפלגה? אמר לו: לאו. אמר לפניו: רבנו של עולם, במה אדע? אמר לו: קחה לי עגלה משלשלת וגו'. אמר לפניו: רבנו של עולם, תיניח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו: כבר תקנתי להם סדר קרבנות, כל זמן שקוראין בהן מעלה אני עליהן כאילו מקריבין לפני קרבן, ומוחל אני על כל עוונותיהם. יש לתמוה: אם באו לומר שבשביל הקרבן חטאיהם, אם כן למה פתח בכך שאלמלא מעמדות לא התקיימו שמים וארץ? אלא הפירוש הוא: אברהם היה ירא שמא בעקבות החטא יתרחקו בניו מהשם יתברך ויעשה להם כמו שעשה לדור המבול ולדור הפלגה, שנדחו מהקב"ה לגמרי. אמר לו הקב"ה, מכיון שהקרבנות הם העשבת הנברא לדבקות בבורא, לכן לא יעשה להם מה שעשה לדור המבול ולדור הפלגה, כי דור המבול ודור הפלגה התרחקו מהבורא, אבל ישראל, שהם ראויים להקריב קרבנות, בהיותם נבראים מעצמותו, ולנברא מעצמותו יש השבה אליו, לכן אף אם יתרחקו ממנו ויחטאו הרי החטא הוא דבר מקרי והקרבן מחזיר את הנברא אל הבורא,